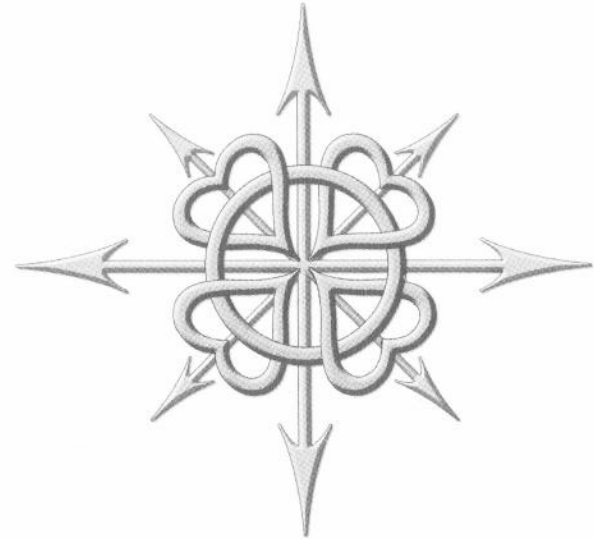

A Fordulat

**A MAGYARSÁG ÉS A KELET
II. ŐSTÖRTÉNETI KONFERENCIA
THE HUNGARIANS AND THE ORIENT
II. CONFERENCE ON ANCESTRAL HISTORY**

RÉGÉSZET ÉS ÍRÁSOS FORRÁSOK, TÖRTÉNELMI SZEKCIÓ

Szekcióelnök: Dr. Magyar Kálmán
Az előadások helye: MVSZ-Magyarok Háza
E-mail: ostorteneti.konferencia@m7vk.net

© Magyarok Világszövetsége, 2008

**A Magyarok
VII. Világkongresszusának kötetei
I–VII.**

II.

A kötetbe szerkesztés, s a nyomdai előkészítés
a HONLEVEL Szerkesztőségének munkája

*Tekintettel a kötetben foglalt információ jellegére – közlésre küldött tudományos dolgozatok
– a kapott szöveget nem szerkesztettük, csupán a súlyosabb és szembeűnő hibákat javítottuk.*

ISBN 978-963-87998-5-2

*Kiadja a Magyarok Világszövetsége
Budapest, 2008.*

Készült a Mackensen Nyomdában

AJÁNLÁS

**A MAGYAROK VII. VILÁGKONGRESSZUSÁNAK
KÖTETEI ELÉ**

Az alapításának 70. évfordulójához érkező Magyarok Világszövetsége 2008. augusztus 16-20. között megszervezi a Magyarok VII. Világkongresszusát, a legátfogóbb legitimitású magyar köztestületet, amelyen tizenkét konferencia keretében több mint 250 magyar és nem-magyar tudós, kutató és közéleti személyiség ad elő – kiutat keresve – mintegy 230 dolgozatot a magyar nemzet eredetéről, kultúrájáról és drámai sorsáról. Az eddigi Világkongresszusok történetében először, sikerült az előadásra kerülő dolgozatok java részét a nyitónap előtt bekérnünk, és hét kötetben, nyomtatva közzé tennünk. A kedves olvasó e kötetek egyikét tartja most kezében.

A Magyarok VII. Világkongresszusa ezer küldöttének ezeket a köteteket a Nyitókonferencia előtt átadjuk, és kívánjuk, hogy korszakos határozatokat fogadjanak el. Olyan határozatokat, amelyek alkalmasak arra, hogy a magyar nemzet életében kiváltsák azt az erkölcsi valamint szellemi fordulatot, amely elodázhatatlan, ha ez a nemzet élni akar, és amely határozatok méltóak ahhoz a nemzethez, ahhoz a Világkongresszushoz, amelyet a húsz-huszonegyedik század két kiemelkedő személyisége nagy odafigyeléssel üdvözölt.

Tisztelt küldött-társak, kedves olvasók! Kérem, fogadják ajánlásként **Mario Alinei** professzor, a talán legismertebb európai nyelvtörténész, a monumentális Atlas Linguarum Europae alapító főszerkesztője és **Őszentsége a Dalai Láma** üzenetét, mely a magyarok számára – fejléces papírjának címerével is – sokatmondó.

Budapest-Kolozsvár, 2008. augusztus 6-án

*Patrubány Miklós,
a Magyarok Világszövetségének
elnöke*

Dear President, dear friends and colleagues of the Organizing Committee, Ladies and Gentlemen.

To my deepest regret I cannot attend this important World Congress, the organizers of which have been so kind as to nominate me Honorary President. Though I feel I do not deserve this honour, I am deeply touched by your conviction that I do.

I have learned to know Hungarian people through my studies, and I have been struck by their creativity, their intelligence and their special qualities, which are also reflected in the complexities of their language and culture.

My discovery that modern Hungarians are the heirs of the Kurgan invaders of Hungary in the Copper Age, and of the ancient founders of the Etruscan civilization, has not yet been accepted by official academies. But I have no doubt that eventually it will, and Hungarians will be recognized as the founders of one of the most original and important Bronze and Iron-Age civilizations of Europe.

I wish a great success to your Congress, and express the conviction that Hungary will occupy an increasingly important place in Europe.

Mario Alinei

Kedves Elnök úr, kedves Szervező bizottsági barátok és kollegák, Hölgyeim és Uraim!

Mélységesen sajnálom, hogy nem vehetek részt ezen a jelentős Világkongresszuson, amelynek szervezői voltak oly kedvesek engem Tiszteletbeli Elnökké (fővédnök - ford.) kinevezni. Jóllehet úgy érzem, hogy nem érdemeltem ki ezt a megtiszteltetést, mélyen megérint az Önök meggyőződése, mely szerint megérdemlem.

A magyar embereket tanulmányaim révén ismertem meg, és megdöbbentett kreativitásuk, intelligenciájuk valamint különleges képességeik, amelyek ugyancsak tükröződnek nyelvükben és kultúrájukban.

Azt a felfedezésem, hogy a mai magyarok azon kurgános temetkezésű népek örökösei, akik Magyarországot a bronzkorban árasztották el, és örökösei az ősi etruszk civilizáció megalapítóinak, a hivatalos tudomány még nem fogadta el. Ám nincs kétségem afelől, hogy végül el kell fogadnia, és a magyarokat el fogják ismerni, mint a bronz- és vaskori Európa egyik legeredetibb és legjelentősebb civilizációjának megalapítóit.

Kongresszusuknak nagy sikert kívánok, és annak a meggyőződésemnek adok hangot, hogy Magyarország egyre jelentősebb helyet foglal majd el Európában.

Mario Alinei

THE DALAI LAMA

MESSAGE

I am happy to learn that the 7th Hungarian World Congress entitled "Hungarians and the East" is being held on August 16-20, 2008 in Budapest. I regret my inability to accept your kind invitation owing to my other travel engagements at the time.

The efforts of The Hungarian World Congress, which first assembled in 1929, and The World Federation of Hungarians, which was founded in 1938, to keep the Hungarian nation spiritually and culturally united are highly laudable. We Tibetans can draw inspiration from your efforts as we are also engaged in a similar endeavour.

We have a special connection with Hungary through its pioneer scholar, Alexander Csomo de Koros, who authored the first Tibetan-English dictionary and grammar book in the year 1931. During my earlier visits to Hungary I was very happy to be shown some of the works of Alexander Csomo de Koros and thus becoming familiar with his contributions in bringing Tibet to Hungary over a hundred and fifty years ago. It therefore gives me great pleasure in extending my warm greetings to all the participants and to express my appreciation to the organizers of this conference. I wish you all the success.

2 August 2008

A Dalai Láma

Üzenet

Örömmel értesültem arról, hogy *A magyarság és a Kelet* címmel, 2008. augusztus 16-20. között Budapesten megrendezik a Magyarok VII. Világkongresszusát. Sajnálom, hogy ezzel a rendezvénnyel azonos időpontban zajló egyéb utazásaim miatt nem tudom kedves meghívásukat elfogadni.

Fölöttébb dicséretesnek tartom azokat az erőfeszítéseket, amelyekkel az 1929-ben első ízben ülésező Magyarok Világkongresszusa, és az 1938-ban alapított Magyarok Világszövetsége próbálja a magyar nemzet szellemi és kulturális egységét megőrizni. Minket, tibetieket meghihlehetnek az Önök erőfeszítései, miután nekünk is azonosak a törekvéseink.

Különleges kapcsolat jött létre közöttünk az úttörő magyar tudós, Kőrösi Csoma Sándor révén, aki 1831-ben megírta az első Tibeti-Angol szótárt és nyelvtant. Korábbi magyarországi útjaim során nagy örömet okozott, hogy megtekinthettem Kőrösi Csoma Sándor egyéb műveit is, és ekképp megismerhettem abbéli érdemeit, amelyekkel százötven évvel ezelőtt „Magyarországra hozta Tibet-et”. Ezért nagy elégtétel számomra, hogy meleg üdvözetemet küldhetem valamennyi résztvevőnek, és kifejezhetem nagyrabecsülésemet a konferencia szervezői iránt. Sok sikert kívánok Önöknek.

2008. augusztus 2-án

A Dalai Láma

TARTALOMJEGYZÉK

RÉGÉSZET ÉS ÍRÁSOS FORRÁSOK, TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ

<i>Program</i>	9
<i>Dr. Magyar Kálmán: A magyar őstörténet és a „kettős” honfoglalás</i>	13
<i>Dr. Bencze Lóránt: Bizonytalansági tényezők, mint a biztonságos kutatás feltételei (A magyar őstörténet kutatásának módszertana)</i>	31
<i>Dr. Zachar József: A magyar lovasság keleti eredetének őstörténeti vonatkozásai (a 99 éves Nagy Kálmán félévszázad óta folytatott kutatásai tükrében) ....</i>	41
<i>Dr. Gömöri János: Az avar, onogur és magyar „lovasnépek” pannóniai vaskoházatának keleti kapcsolatai (Vetítéssel) .....</i>	63
<i>Dr. Érdy Miklós (USA): A korai magyarság nyomai keleten és hun kapcsolatai.</i>	83
<i>Dr. Obrusánszky Borbála: A hun államszervezet</i>	91
<i>Dr. Bárdi László: Az ujugurok egykor és ma (Vetítéssel)</i>	103
<i>Dr. Juhász Zoltán: A magyar népzene eurázsiai kapcsolatainak vizsgálata mesterséges intelligenciák segítségével</i>	117
<i>Dr. Khinayat Babakhumar (Kazakisztán): A magyarság nyoma a kazak köztudatban és szájhagyományban</i>	131
<i>Dr. Alimbay Nursan (Kazakisztán): Kutatási kategóriák és fogalmak rendszere a modern nomadológiában (orosz nyelven, tolmácsolással) .....</i>	137
<i>Dr. Kumekov Bulat (Kazakisztán): A magyar-kazak etnikai kapcsolatokról (kipcsak komponens) az arab források alapján (orosz nyelven, tolmácsolással) ..</i>	139
<i>Dr. Botalov Sergey (Orosz Föderáció): The nomadic civilization and the Ural-Siberian ethnic cultural unity (angol nyelven, tolmácsolással) /A nomád civilizáció és az uráli-szibériai etnikai kulturális egység/ .....</i>	155
<i>Dr. Baasanjav Enkhjargal (Mongolisztán): Study petroglyphs in Mongolia (vetítéssel, angol nyelven, tolmácsolással) /A mongóliai sziklába vésett írások tanulmányozása/ .....</i>	157

<i>Dr. Diimaajav Erdenebaatar (Mongolisztán): Features of Aristocratic Xiongnu Tombs</i> (vetítéssel, angol nyelven, tolmácsolással) /Az arisztokrata xiongnu sírok jellemzői/	159
<i>Hou Yong-jian, Cao Zhi-hong: Investigation and Research on the Important Capital Site of Tongwancheng in Eurasian Grassland Zone</i>	163
<i>Nicole Pétrin (Kanada): The Massagetes Became the Alani</i> (vetítéssel, angol nyelven, tolmácsolással) /A masszagétákból lettek az alániak/	173
<i>Dr. Bíró József: „Attila, a bölcs király”</i>	179
<i>Dr. Csajághy György: „Lehel kürt”</i> (vetítéssel)	195
<i>Dr. Tábori László: A pártus kérdés és a magyar őstörténet</i> (vetítéssel)	197
<i>Dr. Farkasinszky Tibor: Tizenegy körülmény (csoport), amely a magyarok Urmia-tó vidéki őshazájának létezését igazolja, vagy erősen valószínűsíti</i> (vetítéssel)	199
<i>Agócs Gergely – Juhász Zoltán – Sipos János: A kaukázusi karacsájok népzene-jének magyar kapcsolatai</i>	211
<i>Veres Péter: Az észak-kaukázusi népek szerepe a magyar őstörténetben</i>	229
<i>Nyitray Szabolcs – Mübariz Helilov (Azerbajdzsán): Ósmagyarok leszármazot-tai Azerbajdzsánban</i>	239

RÉGÉSZET ÉS ÍRÁSOS FORRÁSOK, TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ

Szekcióelnök: *Dr. Magyar Kálmán*

Az előadások helye: *MVSZ–Magyarok Háza, Széchenyi-terem*

2008. augusztus 17. (vasárnap)

9:00 – 9:30	<i>Dr. Bencze Lóránt</i> Bizonytalansági tényezők, mint a biztonságos kutatás feltételei (A magyar őstörténet kutatásának módszertana)
9:30 – 10:00	<i>Dr. Zachar József</i> A magyar lovasság keleti eredetének őstörténeti vonatkozásai (a 99 éves Nagy Kálmán félévszázad óta folytatott kutatásai tükrében)
10:00 – 10:30	<i>Dr. Gömöri János</i> Az avar, onogur és magyar „lovasnépek” pannóniai vaskohászata- jának keleti kapcsolatai (Vetítéssel)
10:30 – 11:00	Hozzászólások, SZÜNET
11:00 – 11:30	<i>Dr. Érdy Miklós (USA)</i> A korai magyarság nyomai keleten és hun kapcsolatai
11:30 – 12:00	<i>Dr. Obrusánszky Borbála</i> A hun államszervezet
12:00 – 12:30	<i>Dr. Bárdy László</i> Az ujgurok egykor és ma (Vetítéssel)
12:30 – 14:00	Hozzászólások, EBÉDSZÜNET
14:00 – 14:30	<i>Dr. Juhász Zoltán</i> A magyar népzene eurázsiai kapcsolatainak vizsgálata mester- séges intelligenciák segítségével

A FORDULAT	Program
14:30 – 15:00	<i>Dr. Khinayat Babakhumar (Kazakisztán)</i> A magyarság nyoma a kazak köztudatban és szájhagyományban
15:00 – 15:30	<i>Dr. Alimbay Nursan (Kazakisztán)</i> Kutatási kategóriák és fogalmak rendszere a modern nomadológiában (orosz nyelven, tolmácsolással)
15:30 – 16:00	Hozzászólások, SZÜNET
16:00 – 16:30	<i>Dr. Kumekov Bulat (Kazakisztán)</i> A magyar-kazak etnikai kapcsolatokról (kipcsak komponens) az arab források alapján (orosz nyelven, tolmácsolással)
16:30 – 17:00	<i>Dr. Kusein Isaev (Kirgizisztán):</i> The institute of kinship of Kyrgyz people in modernism and tradition (angol nyelven, tolmácsolással) /A kirgiz vérrokonság intézménye a modernizációban és a tradíciókban/
17:00 – 17:30	Hozzászólás, elnöki összegzés

2008. augusztus 18. (hétfő)

Az előadások helye: Széchenyi-terem

9:30 – 10:00	<i>Dr. Szabó István Mihály</i> A székely nép őstörténete (A székelyek, palócok, csángók, matyók, kiskunok és az Őrség népeinek etnogenezise)
10:00 – 10:30	<i>Dr. Botalov Sergey (Orosz Föderáció)</i> The nomadic civilization and the Ural-Siberian ethnic cultural unity (angol nyelven, tolmácsolással) /A nomád civilizáció és az uráli-szibériai etnikai kulturális egység/
10:30 – 11:00	Hozzászólás, SZÜNET
11:00 – 11:30	<i>Dr. Baasanjav Enkhjargal (Mongolisztán)</i> Study petroglyphs in Mongolia (vetítéssel, angol nyelven, tolmácsolással) /A mongóliai sziklába vésett írások tanulmányozása/
11:30 – 12:00	<i>Dr. Diimaajav Erdenebaatar (Mongolisztán)</i> Features of Aristocratic Xiongnu Tombs (vetítéssel, angol nyelven, tolmácsolással) /Az arisztokrata xiongnu sírok jellemzői/

A magyarság és a Kelet II. őstörténeti konferencia - Régészet	
12:00 – 14:00	Hozzászólás, EBÉDSZÜNET
14:00 – 14:30	<i>Nicole Pétrin (Kanada)</i> The Massagetes Became the Alani (vetítéssel, angol nyelven, tolmácsolással) /A masszagétákból lettek az alániak/
14:30 – 15:00	<i>Dr. Bíró József</i> „Attila, a bölcs király”
15:00 – 15:30	<i>Dr. Csajághy György</i> „Lehel kürt” (vetítéssel)
15:30 – 16:00	Hozzászólás, SZÜNET
16:00 – 16:30	<i>Dr. Tábori László</i> A pártus kérdés és a magyar őstörténet (vetítéssel)
16:30 – 17:00	<i>Dr. Farkasinszky Tibor</i> Tizenegy körülmény (csoport), amely a magyarok Urmia-tó vidéki őshazájának létezését igazolja, vagy erősen valószínűsíti (vetítéssel)
17:00 – 17:30	<i>Agócs Gergely – Juhász Zoltán – Sipos János</i> A kaukázusi karacsájak népzenejének magyar kapcsolatai
17:30 – 18:00	<i>Veres Péter</i> Az észak-kaukázusi népek szerepe a magyar őstörténetben
18:00 – 18:30	<i>Nyitray Szabolcs – Mübariz Helilov (Azerbajdzsán)</i> Ősmagyarok leszármazottai Azerbajdzsánban
18:30 – 19:00	Hozzászólások, a SZEKCIÓ BEZÁRÁSA

Magyar Kálmán

Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár

A MAGYAR ŐSTÖRTÉNET ÉS A „KETTŐS HONFOGLALÁS”

*Elhangzott a Magyarok Világszövetsége A Magyarság
és Kelet című Őstörténeti Konferenciáján,
Budapest, 2004. június 4-én*

**Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Hallgatóság!
Kedves Kollégák! Kedves Barátaim!**

Bevezetés

Előadásom mottója az a mondás, hogy „nincs jövője annak a nemzetnek, amely elfelejti múltját és elveszíti történelmi hivatástudatát.” Szerintem legalább olyan rossz az, ha nincs valós múltja, vagyis hiteles történelme és történelmi tudata a nemzetnek.

Domokos Péter nyelvész már 1990-ben azt írta: „darázsfszékbe nyúlni jóval veszélytelenebb vállalkozás, mint az őstörténet kérdéskörében megnyilatkozni.” *Bencze Lóránt* szerint „Nemcsak a hatalomnak alárendelve válhatunk hitelenné, hanem azzal is, ha folyton bizonygatni akarjuk azt, például a finnugor rokonság tényét, amit tudományosan már nem kellene.” Mi azt mondjuk, hogy az őstörténet nálunk előbb politikai üggyé, de mára már valamiképpen közügyé is vált. Népünk eredetéről, egykori műveltségéről igen sokaknak van saját véleményük. Éppen ezért a szaktudomány – a maga belsőnek szánt eszmecseréinek, új eredményeinek a megbeszélésével - is egyre kevésbé maradhat meg a saját keretei, korlátai, falai között. Egyetlen honfitársunktól, így a hazánk határain kívül élő magyaroktól sem tagadhatjuk meg azt, hogy a magyar őstörténettel foglalkozzanak. Vagyis azt, hogy a kezdetektől megismerjék a magyarság múltját a honfoglalásig és az azt követő száz esztendeig, vagyis Vajk-István megkoronázásáig. Nyilvánvaló, hogy mindenkinek természetes joga van érdeklődni anyanyelve és az őt kibocsátó közösség bármely kérdése iránt, beleértve a magyar őstörténetet is. Egyet kell értenünk azzal a reális kutatói megállapítással, amely szerint, „ha véleménye nem egyezik az éppen aktuális hivatalos állásponttal, az nem feltétlenül az ő hibája, hanem sokkal inkább a tudományé, az iskoláé, a tankönyveké. Ezek ugyanis a nemzeti tudományok eredményeinek közkinccsételében, közvetítésében, sohasem álltak, s ma sem állnak a hivatásuk magaslátán.” Éppen ezért több mint furcsa volt, amikor 1996-ban, a honfoglalás 1100.

Évfordulójának ünneppsorozatának kezdetén akadémiánk akkori történész elnöke, Kosáry Domokos kihirdette, hogy „a romantikus történelemszemlélet eddig is számos helytelen elméletet szült, ilyen például a kettős honfoglalás és a hun származás gondolata.” Ezzel egyszerűen több kiváló kutató, így László Gyula elméleteit is a valóban burjánzó dilettáns vélemények közé helyezte. A tudomány és a politika hatalmi szavával nem lehet megszabni egy ilyen összetett, azaz komplex tudománynak, mint a magyar őstörténelem kutatásának, vizsgálatának a határát. Újra *Bencze Lóránt* nyelvészt idézem: „Ne bélyegezzük „szellemi alvilágnak” a mai török vagy sumér rokonságot hirdetőket, főként ne tegye ezt a Magyar Tudományos Akadémia tagja, emlékezve arra, mennyi zűldség jelent meg az Akadémia támogatásával, akadémiai kiadványban és az Akadémia égisze alatt a XX. század második felében... Ne csodálkozzunk, ha a finnugor rokonság ténye sokak tudatában összekötődött az idegen elnyomással és az általa ránk erőltetett butaságokkal.” Az olasz matematikusok és az ő számítógép tömörítő programjuk mondja azt, hogy „a magyar nyelv a mai állapotában a mai török és az üzbég nyelvhez áll közel, és meglehetősen messze áll a finnugor nyelvektől.” Ezt már nem lehet elintézni a szokásos „hóbortos magyar nacionalisták”, „déli-bábos törökösök”, „szittyázók” stb. megbélyegzésekkel.

1. Röviden a „kettős honfoglalás” elméletéről

Több tanulmányban írtam már erről az elméletéről, illetőleg annak somogyi vonatkozásairól. Most a rendelkezésemre álló időben egy rövid összefoglalást adnék csak róla. Az elmélet „újjászületése” *László Gyula* 1960-as évektől kiadott munkáival kapcsolható össze. *László Gyula* szerint a magyarság volt a legnagyobb lélekszámú finnugor nép. Az előmagyarság finnugor nyelvekkel rokonítható része szerinte már a bronzkorban a Volga kazanyi környéke táján élhetett, azon a területen, amelyet a történeti források Magna Hungáriának neveznek. Herodotosz görög történetíró szerint mintegy két és félezer évvel ezelőtt itt a szkíták északi peremnépei éltek. Másfélezer év után Báborkban született Konstantin a Birodalom Kormányzásáról írt munkájában egy VI-VII. századi eseményt említ, amely nyomán ez az ősi volgai magyarság három részre szakadt. Az egyik rész Magna Hungáriában maradt. Őket találta meg Julianus 1235-ben. A másik rész a Kaukázus déli lejtőin telepedett meg, míg a harmadik nyugatra, azaz Pannóniába vándorolt. *László Gyula* azt a kettősséget fedezte fel, amellyel már régebben is foglalkozott a magyar régészeti kutatás. Hiszen Krónikáink, akárcsak mondáink is kétfajta származástörténetet őriztek meg. Az egyik a sztyeppéről a Meotisz irányából, vagyis a Kaukázus tövéből, míg a másik a Volga mentéről származtatta a magyarságot. *László Gyula* éppen ezt a magyar őstörténet és a honfoglalás kutatásakor megfigyelhető „kettősséget” kívánta feloldani. Ezért 1969-ben közölte először a „kettős” honfoglalás elméletét. Elméletének fontos kiindulópontja az a tézis, amelyet tőle idézünk szó szerint: „elégé megbízhatóan ismerjük a történeti Magyarország XI. századi népeességét. Az akkori népeességét *Kniezsa István* jelölte térképeken...” *László Gyula* észrevette, hogy Árpád magyarjai nem száll-

ták meg mindazokat a területeket, ahol előzőleg a griffes indások (670 után bekerült avar népeesség) éltek. Szerinte Árpád magyarjai részben kikerülték őket, s nyilván azért, mert azok sűrűn lakott területek voltak. E szerint a X. századi Magyarországon a magyar helyneveket mutató területeket Árpád magyarjai és a griffes- indás kései avarok népesítették be. A 670-ben bejött késő avarok, azaz onogurok neve (és nyelve!) nagyrészt már magyar kellett hogy legyen... Ezzel kapcsolatban több bizonyítékot is felsorol, így a temetőink embertani anyagát is. Elméletének többszöri közlését viharos és sokszor lekicsinyló szakmai vélemények fogadták. Nyílt szakmai kiállítás mellette és az elmélet továbbfejlesztése csak 1990-től történt meg. *Vékony Gábor* és *Makkay János*, majd az előadó is a többszöri és a több időben történő Kárpát-medencébe való magyar megtelepedést, azaz a többszöri honalapítások kérdését vetette fel. Például *Makkay* szerint „a magyarokat az őshazából elsodró népek a keletről áramló török hullámok voltak, kezdve a hunoktól. Krisztus után 375 táján vonultak át a hunok az Uralon. *Makkay* szerint az ősmagyar nyelvet beszélő népes közösségek Krisztus után 375-öt követően bármelyik Ny-ra hatoló török fajú és nyelvű nép vezetése és kényszere alatt eljuthattak a Kárpát-medencébe. Annak ellenére, hogy erre a történeti források nem utalnak... Szerinte már *Szűcs Jenő* bizonyította a török uralkodó rétegek által végrehajtott három népszervezési folyamatot. Ennek az a lényege, hogy Árpád és honfoglalói török nyelvet beszéltek. Árpád népének elmagyarosodására 895 után a Kárpát-medencében került volna sor. Az onogur és egy magyar néprész összeolvadásából jött létre a *magy-eri*. Az összeolvadásakor az ősmagyar volt a *sztrátum* és a török, a 670-es onogurok, majd az Árpád-népe által képviselt elem a *szupersztrátum*. *Szűcs Jenő* szerint a törökök szavakat adtak, de átvették a magyar nyelvet. *Makkay* szerint a magyarul beszélő székelyek a VII. század óta avar, illetve onogur uralom alatt éltek. A IX. század végére már ők magyarosították el az avar, onogur uralkodó réteget. Ők, mint ősmagyar nyelvet beszélő nép fogadták Árpád harcosait... Mindkét népcsoport legfőbb vezetőinek hun eredettudata volt és ezért származtatták magukat Attilától. *Szűcs Jenő* bizonyító anyaga mellett nagyon fontos bizonyítékokat népmeséink és népzeneink adják. Ezek Ázsia és Kelet törökös rétegei felé mutatnak.”

2. A „kettős honfoglalás” elméletének bizonyítékai

A történészek egyik csoportja, amelynek vezéralakja *Kristó Gyula* volt, azt állította, „hogy az avarok tömegei aligha élték meg a magyar honfoglalást,... az avarok rákényszerültek a szláv nyelv átvételére...” Ezt az álláspontot – többek között – a nyelvészek is kifogásolták. *Király Péter* például feltette a kérdést: „miképpen jutottak hozzá a finnugor nyelvű magyarok a türk-török eredetű népnévhez? Szerinte erre csak egy válasz lehetséges, hogy a kései avar korban már éltek finnugor/ősmagyar népek a Kárpát-medencében, onogur vezető népek alatt.” A nyelvészeti adatok mellett ezt a nézetet igazolja *Engel Pál* történész is. Szerinte is „az ősmagyar nyelvet beszélő népek már a VII. század végén beköltöztek a Kárpát-medencébe. Hiszen 700 után nem ismeretesek olyan

népmozgalmak, amelyek ilyen vándorlásokra készítettek volna. "Váczy Péter szerint az Árpád-féle honfoglalás népei nem Baskíriából, hanem a Kaspi tenger nyugati partszakaszáról érkeztek Pannóniába. Ezek szerint itt lett volna Árpád népének az őshazája. Ezt már Nagy Géza régész is észrevette, amikor azt írta: „a magyar faj régebbi itt, mint a honfoglalás. Lehetséges, hogy már az avarokkal is jöttek, de ha előbb nem is, a VII. század utolsó negyedében a magyar bevándorlás megkezdődött. Mondáink a székelyekben keresik ennek az első rajnak az ivadékait.” A székelyek avar kori eredetét manapság *Bálint Csanád* akadémikus is vallja, amikor ezt írja: „a székely eredet kérdésében az avaroknak kell, illetve lehet döntő szerepet tulajdonítani.” Jeleztük már, hogy a székelyeknél és az Árpád dinasztianál is megmaradt a hun eredet tudata. Ezt állítja – többek között – *Róna-Tas András* és *Bálint Csanád* is. A turkológusok, köztük *Dávid Géza* szerint „a honfoglaló magyarság államrendjében, anyagi és szellemi műveltségében nem sokkal különbözött a sztyepei törökségtől.” *Bálint Csanád* is megállapítja, „hiszen az a tény, hogy a magyarság kultúrája, embertani összetétele rendkívül messze került a nyelvrokonokétól. Ez nem véletlen, mivel az ősmagyarság finnugor nyelvet beszélő csoportja már 2500 éve elszakadt tőlük.” Nem kell azonban ezen csodálkoznunk, hiszen ez a kettős vagy több néprészből való összeolvadás megvan a franciáknál, akik például a germán eredetű frankokból és az őshonos kelta, gall, római néprészből alakultak ki. Ide kell sorolnunk másokat is, mint az angolokat, görögöket. Természetes, hogy a magyarság is különböző időszakban és több népből alakult ki. és olvadt egybe.

A régészeti kutatók közül még többen találtak fontos bizonyítékokat a kettős, vagy a többhullámú Kárpát-medencei magyar megtelepedéssel kapcsolatban. *Kiss Attila* – hatalmas régészeti anyag alapján – állapította meg, „hogy a Kárpát-medence területén a X-XI. században csak késő avar kori és X. századi köznépi temetők találhatók. Szerinte nagyon sok helyről, amely magyar uralmi terület volt, hiányzik Árpád honfoglalóinak az ún. klasszikus leletanyaga.” *Madaras László* régész is arról írt, hogy a XI. századi magyar településterület nagyobb, mint a X. századi honfoglalás kori temetők, sírok elterjedési területe. Több kutató megállapította azt, hogy az Árpádok több ősi szállásterületén többnyire csak késő avar kori és az úgynevezett köznépi temetők sírjai kerültek elő. Ez a helyzet Tolnában, Baranyában, Délkelet-Dunántúlon, Szekszárdtól egészen a Dráváig. Nyugodtan elmondhatjuk tehát, hogy itt nincs meg a rangos, a klasszikus vezető réteg honfoglalás kori leletanyaga, de alig van az úgynevezett középső réteghez tartozó lovas temetkezés is. Gyakorlatilag Somogyban is ez a helyzet. Vagyis erről a nagy területről főképpen csak avar temető és településnyomok, valamint a X-XII. századi úgynevezett köznépi temetők kerültek elő. Ez szerintünk is azzal magyarázható, hogy Árpád népének katonai ereje nem szállta meg ezt a déli területet, csak uralta azt. A X. század első felében csupán jobbra a késő avar kori lakosság magyarsága élt itt. Ezt igazolná az itteni nyelvészeti kutatás anyaga is (Ld. *Maár Ferenc Géza* és *Tólos Géza* eredményeit). *Maár* szerint Somod (Somogy) neve avar kori is lehet.

Az avar-magyar együttélés legfontosabb bizonyítékát a Vörs-Papkertben feltárt temető sírjai adják. Ebben a temetőben *Költő László* szerint a VIII. század

végétől a X. század végéig folyamatosan temetkeztek. Az itt előkerült anyag részletes és minden irányú vizsgálata is megtörtént. Bizonyítva az avar továbbélést és asszimilációt. Ilyen IX. századi avar temető a Kaposvár 61-es úti is. Az országból több helyről ismerünk ilyen VII-IX. századi temetőt, amelynek telepesei alkották az egykori köznépet, akik telepeiknek a magyar nevet adták. Igazolást nyert az embertani anyag alapján az is, hogy az avar kor lakosságának továbbélése még a X-XI. században is tartott.

Ehhez az avar kori továbbéléshez is ad fontos bizonyítékot a Bodrog-Alsó-Bú vasolvasztó telepén előkerült fűvókalelet. Ezen a leleten megtalálható a legősibb székely magyar rovásírás. *Vékony Gábor* egyetemi docens /ELTE Budapest, Régészeti Intézet / értelmezése szerint a fo/unák, vagyis a fúnák felirat van rajta. Ez a fűvókalelet azt is bizonyítja, hogy a VII-VIII. századtól legalább a Kárpát-medencében élő székelyek magyarul beszélő népcsoportja a X. század elején a rovásírást is ismerte. *Vékony* nyelvészeti érvekkel azt is bizonyította már, hogy a finnugor nyelvű magyarság már ennek előtte, a VIII. században – de történeti okok miatt természetesen korábban – a Kárpát-medencében élt. A székelyek régi finnugor magyar nyelvűségét a náluk fennmaradt írás, így a legutóbb Bodrog-Alsó-Bún előkerült emléke, bizonyítja. Ezt az írást ugyanis a korábbi kárpát-medencei, avar kori írás alapján alakította valaki, éppen magyar nyelvű szövegeik rögzítésére a IX. század hatvanas éveiben. Tegyük hozzá: éppen a keresztény térítés, illetve tanítás eszközeül...” *Pázmány Péter* még ismert egy ilyen ősi magyar nyelvű bibliát, amelynek fordítása „a 4. század után, de jóval a 12. század eleje, sőt 896 előtt készült.”

3. A „kettős honfoglalás” és a korai magyar kereszténység

Világosan bizonyítható, hogy az ős-és a honfoglaló magyarság bizonyos rétegei már a Kárpát-medencében, illetőleg a Kaukázus vidékétől kezdve kapcsolatba kerültek a kereszténység elsősorban keleti, az ún. görög ágával. A régészeti leletek tanúsítják, hogy avarkortól kezdve megkeresztelkedett, illetve a keresztény jelképeket is használó avar-magyar népesség élt a Kárpát-medencében. A Kaukázus irányából a Kárpát-medencébe érkező Árpád-és népe már ugyancsak egy keresztény réteggel rendelkezett. Az avar és az ún. honfoglaló népesség keresztény jelképrendszert mutató tárgyain egy onogur-török, illetve erős iráni, perzsa alaphatás figyelhető meg. Ezek a különböző hatások szerintem – az általunk tárgyalt őstörténeti-és honfoglalás kori tudományos problémák bemutatása nélkül – igazán nem érthetők meg.

Bencze Lóránt nyelvész több évtizedes munkássága után napjainkban publikálta az ezekre vonatkozó eredményeket. Szerinte „biztos, hogy folyamatosan lakott volt Pannónia a római hódoltságtól a honfoglalásig. Biztos, hogy Attilával ótörök nyelvű törzsek is jöttek a Kárpát-medencébe. Lehetséges, hogy ugor, protomagyar törzsek is voltak köztük. Biztos, hogy az avaroknak püspökeik voltak és nagyon valószínű, hogy anyanyelvi liturgiájuk és bibliájuk volt. Lehetséges, hogy a második avar hullám magyar volt, és akkor nagyon valószínű,

hogy a 800 körül megsemmisített avar püspökségeknek magyar liturgiájuk és bibliájuk, vagy legalábbis bibliarészleteik voltak.” Erre látszik alapvető bizonyítéknak a keresztény szókincs- *Bencze* által elvégzett- vizsgálata. Megállapítása szerint: "...a keresztény vallásos szókincsünk alapvetően két rétegre tagolódik, mégpedig egy (régebbi) ősi, elsősorban ótörök, illetve jobb híján ismeretlennek, vagy netán alánnak mondható rétegre. A másik réteg a későbbi, amely görög, szláv, latin eredetű." A nemrég meghalt *Bozsóky Pál* (Gerő szerzetes) szerint: "...a hunok népei hosszú vándorlásaik során természetesen megismerkedhettek a kereszténységgel is. Örmény források szerint Világosító Szent Gergely jegyezte fel, hogy „a hunok közül sokan hallgatják/tanulják az evangéliumot. A nagy bibliafordító, Szent Jeromos írta 407-ben keltezett levelében, hogy a hunok közt számosan már tanulják a zsoltárok énekését is. Más források arról szólnak, hogy Kr. u. V. században Nicetas remesiani és Theotimus tomi püspökök a Duna menti népek közt hirdették az evangéliumot.” Ugyancsak *Bozsóky* írta, hogy voltak az avarok közt keresztények is. Annak, hogy valóban magyarul beszélő keresztény népcsoportok már élhettek legalább az avarok második, a 670-től számított felében a Kárpát-medencében, mint arról már szoltunk, *Bencze Lóránt* nyelvészeti vizsgálatai adták a bizonyítékokat. Az is biztos, hogy a magyarok onogur ősei – alán és főképpen örmény szomszédai révén – már a VI. században megismerkedtek a keleti kereszténységgel. Az örmény krónikák szerint 530 táján Qarduct és Maq örmény püspökök hirdették az evangéliumot a Meotisz- parti onogurok közt. Szent Cirill éppen a kazár kagánhoz utazott 860 és 861-ben, amikor találkozott egy népes magyar csoporttal. Húsz évvel később Cirill öccse, Metód püspök az Al-Dunánál találkozott a magyarokkal és a vezér sátrában látta vendégül Metódot, kikérdezte tanítása felől, sőt még magát is a „szent férfiú imáiba ajánlotta.” A párizsi Nemzeti Könyvtár XIV. századi görög kézírata szerint a VIII. században a gothai metropolita püspökei közt szerepel egy „hunok püspöke” és egy „onogurok püspöke”. *Moravcsik Gyula* is azt írta, hogy a Meotisz vidékén élő onogurok vagy magyarok voltak, vagy a kialakuló magyarság egyik elemét alkothatták. Tehát már közöttük térített a vándor vagy missziós püspök. Pár hete írtunk egy tanulmányt Árpád népének vallási életéről. Ebben részletesen kifejtettük, hogy az Etelközben készült bezdédi tarsolylemezen már megjelent az életfa által körülölelt kereszt. Kijev közelében, a szubboticai magyar temetőből származó övcsaton magának az Atyaistennek az ábrázolása is szerepelt. Egy erős iráni hatás vagy gyökér őrződött meg az Árpád—középkori Szent László legenda ábrázolásainál is. Népballadánk pedig, például a Molnár Anna-ballada máig megőrizték a történet egyes motívumait. A sort lehetne folytatni a szkíták kedvenc szarvas ábrázolásától kezdve egészen László és Géza hercegek vadászatán a XI. század második felében szereplő, a szarvai közt gyertyával megjelenő „csodaszarvasig”.

Szerintünk a rendkívül bonyolultnak látszó, a magyarság több szálon futó eredetével kapcsolatos tudományos kutatások csupán az úgynevezett „kettős honfoglalás” eredményeinek figyelembevételével magyarázhatók meg. Ennek lényege az, hogy az avarkortól kezdve részben megkeresztelkedett avar-magyar népség élt a Kárpát-medencében.

Összegzés

Előadásunkban a rendelkezésünkre álló rövid időn belül megkíséreltük bemutatni, illetőleg inkább felvázolni a magyar őstörténet kutatása szempontjából szerintünk alapvetően fontos „kettős, illetőleg több ütemben történő” úgynevezett honfoglalást. Ma már politikai korlátozás nélkül lehet, szigorúan tudományos alapon is foglalkoznunk ezzel a kérdéssel. Nem áll fenn az a helyzet, mint az 1980-as években, amikor a Magvető Kiadó sorozat szerkesztőjét telefonon halálosan megfenyegették, mert ki akarta adni a Tarihi Üngürüszet. Miért kellett a Prágában élő magyar turkológussal lefordíttatni a kéziratot? Ennyire bizonytalan lábakon állna a finnugor rokonság, hogy *Bencze Lórántot* idézve: „aljas hatalmi szóval kellett megvédeni a „török rokonság” fenyegetésétől? Szó sincs róla. De ennyire politikai- társadalmi kérdés minden tudományos elmélet! Igen az! *Bálint Csanád* akadémikus írta még 1994-ben, hogy egy vezető állású szlovák kutató fehérasztalnál ajánlatot tett neki, hogy bizonyos elméleteikről ők is lemondanak cserébe azért „amennyiben a magyarok lemondanak a kettős honfoglalás teóriájáról.” Nyilván a szlovák kutató, mint ahogy más is tudta, hogyha ez a tudományos elmélet bebizonyosodik, akkor ezt politikai célból is hasznosítani lehet. Például *abból a tényből, hogy a magyarság bizonyos csoportjai már az V. századtól a Kárpát-medencében vannak egészen napjainkig, még politikai tőkét is lehetne, mint azt más népek teszik a maguk javára) kovácsolni. Úgy érzem, hogy ezért is látszik ez a szigorúan tudományos kérdés, jóllehet feleslegesen, különösen kényesnek. A lényeg az, hogy komoly kutatók: Engel Pál és Váczy Péter történészek, Király Péter és Bencze Lóránt nyelvészek és a régészkatatók: László Gyula, Makkay János, Vékony Gábor és mások nemcsak felvetették, hanem ma is napirenden tartják az úgynevezett „kettős vagy a többszörös honfoglalás” témájának a tudományos vizsgálatát. Úttörőink Nagy Géza és Vámbéry Ármin voltak. Az utóbbi így írt már vagy száz éve: „...a tulajdonképeni magvat az ugorok alkották... ámde éppoly bizonyos, hogy a török elem már nagyon korán hozzácsatlakozott az ugorhoz.” Az előadásomban közölt összes kutató mind erre a finnugor közös alapra épít, amelytől bevallottan legalább 2500 éve már elszakadt a magyarság. A finnugor népektől minden téren kapcsolat nélkül maradó ős-magyarságnál az időben és térben is többszörös és domináns törökös hatások érvényesülése figyelhető meg. Ennek nyelvészeti lényegét így fogalmazta meg *Bencze Lóránt*: „Ahhoz ugyanis, hogy ótörök alapnyelvű szavak, testrészek (térd, kar stb.) legyenek a finnugor alapnyelvben, igen hosszú együttélés szükséges. Gondoljunk csak arra, hogy a 150 éves oszmán-török hódítás során egyetlen török szó sem került a magyar alapszókészletbe. Nemcsak a már említett testrészek és a keresztény szakkifejezések rétege ótörök, hanem a lovas-nomád társadalom, a politikai berendezkedés, a földművelés, a ruházat, a bürokrácia (betű, ír, szám) első rétege is.” Magam is úgy összegezném ezt, hogy ez egy „török hatássorozat”. Nyilván azon már lehet vitatkozni, hogy mikor, milyen területen és miben érvényesült erősebben ez a török hatás? Az átadó vagy együttélésbe bekerülő (többnyire rátelepedő!) népek sem mindig biztosan meghatározhatók, így mint minden tudományos kérdés, ők is vitatottak*

lehetnek. Jól látja *Vékony Gábor*: "... Ma már honfoglalás helyett a magyarság Kárpát-medencei megtelepedési folyamatáról kell beszélünk, amelynek a IX. század végi eseménycsoporthoz kevés köze van. Ezek a kérdések – szomorúan kell mondanunk – nemigen vetődnek fel a „kettős honfoglalás” kapcsán kialakuló vita nélkül, ennek felvetése viszont *László Gyula* érdeme.” A kérdés további sarkítása végett vegyük figyelembe *Makkay János* ezzel kapcsolatos véleményét is. Szerinte „ősmagyar nyelvű emberek megszámlálhatatlan sokaságának kellett 670 körül K-ről beköltöznie a Kárpát-medencébe. Csakis így történhetett meg, hogy e 300 ezer négyzetkilométeres terület ősidők óta tarka és vegyes lakossága a XI. században egységes finnugor-magyar nyelvű volt... A helynevek és a legkorábbi személynevek viszont pontosan magyar Kárpát-medencét mutatnak...A megszámlálhatatlan sokaságú ősmagyar nyelvűek csakis 670-680 körül jöhettek be Hungáriába. Nem Árpád népének 896-os honfoglalása hozta el ide a magyar nyelvet. Adataink voltak arra, hogy a kései avarok-onogurok idejében élt ómagyarságnak már 896, Árpád honfoglalása előtt volt magyar nyelvre lefordított bibliája.” 867-ben Velencében mondott beszédében Cirill-Konstantin szerzetes említette, hogy az avarok, a türkök/azaz a magyarok /, a kazárok és az alánok már a saját nyelvükön magasztalták az Urat. Pázmány Péter még olvasott egy ilyen ősrégi, bizonyíték 896 előtti, görögből lefordított magyar Bibliát. Bodrog-Alsó-Bún előkerült az Árpád honfoglalása előtti időből való székely-magyar rovasírásos nyelvemlék is.

A „kettős vagy több honfoglalás” esetében úgy gondolom, hogy a különböző, többnyire a török vezető réteggel rendelkező magyarságnak több lépcsőben történő Kárpát-medencei bejövételéről lehet szó. Ez a bejövétel, talán az első úgynevezett honfoglalás a IV. század végén a hunokkal besodort finnugor alapnyelvű magyarokkal kezdődhetett. Majd folytatódott az avar korban és később az Árpád-féle 895-96-os, az úgynevezett hivatalosan elfogadott honfoglalással. A lényeg abban van szerintem ezeknél a bejöveteleknél vagy honfoglalásoknál, hogy több alkalommal és mindig a magyar nyelvű többség (nevezhetjük őket avaroknak, onoguroknak vagy székelyeknek) olvasztotta magába az idegen, elsősorban török nyelvű rokon népeket, általában, mint az Árpádoknál a vezető réteget.

Ezeket az eredményeket kellene figyelembe vennie a „hivatalosnak is mondott” tudományos kutatásnak. Jó lenne megismertetni a felfedezéseit a szélesebb nagyközönséggel és főképpen a legszélesebb bázissal, az érdeklődő tanulói ifjúsággal rendelkező iskolai oktatásnak lehetne rá nagy szüksége.

Köszönöm a figyelmüket. Köszönöm, hogy meghallgattak!

THE HUNGARIAN PREHISTORY AND THE „DOUBLE-SETTLEMENT”

Lecture of Kálmán Magyar/Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár / at the conference of ancient history of the Hungarians and the East organised by the Hungarian World Association, Budapest, 4 June 2004

Ladies and Gentlemen, Mr. Chairman,
My dear Colleagues and Friends,

Introduction

The motto of my lecture is: "a nation, which forgets his past and loses his historical faith, has no future" I believe that it is as bad as when a nation has no real past, namely authentic history and historical identity.

Dr. Péter Domokos, a linguist wrote in 1990: „touching a wasp-nest is less dangerous than commenting on the Hungarian prehistory.” By *Dr. Lóránt Bencze*, a linguist „We might become infidels not only through being subservient of the authority, but also when we are trying to prove the Finno-Ugric relationship scientifically continuously, although we should not do it anymore.” We say that prehistory is a matter of politics; however it is already a public-matter. Many of us have formed own opinions about the origin of our nation and about its ancient culture. Therefore, this specific science – with its internal discussions and researches – cannot stay within its frames, limits and walls anymore. It may not be prohibited to research the Hungarian prehistory by any experts in Hungary and abroad. It may not be prohibited for people to learn about the past of the Hungarians in the period of the settlement and in the hundreds of years after, namely until the crown-ceremony of Vajk-István¹, as well. It is obvious, that everybody has the right to have an interest in his native language and any other questions about the culture of his or her community, including its prehistory. We should agree on the conclusion of a realistic research that says: “if your opinion does not match with the actual official opinion, it is not a default fault of the ones, but more the fault of the science, the education and the study books.” These are tools to promote and distribute the results of the national scientific researches, while their standards as not high as they should be.” That is why it is so strange to hear *Dr. Domonkos Kosáry*, academician in history and president of the Academy of Hungarian Science, having said at the opening ceremony of the 1100th anniversary of the Hungarian Settlement in 1996 that „romanticising the history has already made some inappropriate theories such as the “double-settlement” or the “Huns-ancestry”. By this statement he places opinions of several great experts, for instance, the one of *Dr. Gyula László*, archaeologist to the opinions of dilettantes. It is unacceptable having set a limit to a complex

¹ Vajk-István: name of Saint Stephen I (1000-1038), the first king of Hungary, whereas *Vajk* is his first name given at birth, while *István* (Stephen) was given at his christianity.

science such as the prehistoric science by political power. Hereby, I would like to cite again Dr. *Lóránt Bencze*, a linguist: "No one, especially not a member of the Academy of Hungarian Science should stigmatise an expert as "intellectual nether world" just because he or she supports the relationship with Turks or Sumerians. He may not do that for a reason such as the several studies and theories that had been published by the Academy after the mid-20th century, and which were found inappropriate later on. ... We should not be surprised on that the fact of the Finn-Ugric-relationship has been associated to the foreigners' oppression and their forced theories in the common sense at a lot of people." Italian mathematics, based on their calculation by computer program, stated that "the Hungarian language in its current status is very near to the current Turkish and Uzbek languages, while it is rather far from the Finno-Ugric languages." These findings are facts and those cannot be stigmatised with "ecentric nationalist Hungarians" and similar.

1. *Briefly on the theory of „double settlement”*

I have already published several studies and essays about the theory, but more specifically its references and relevancies in Somogy Province. In my lecture I would like to comment on the theory briefly. The "rebirth" of the theory can be dated to when Dr. *Gyula László* was publishing his studies in the years of the 1960s. According to Dr. *Gyula László*, Hungarians were the largest group among the Finno-Ugric folks. The pre-Hungarians, whose language does have a relation to the Finno-Ugric languages, might have lived in the areas of the river Volga in Kazan in the Bronze Ages. That area is also known as Magna Hungaria. By *Herodotus*, a Greek historian (cca. 485 B.C. – cca. 425-420 B.C.) the Northern Scythians had been living in the same area for more than two and a half thousands years. *Constantine VII, the Purple-born* Byzantine emperor (905-959) wrote his work about Ruling the Byzantine Empire. In his work he mentions a historic event, which made the group of the ancient Hungarians at the river Volga broke into three groups in the 6th and 7th century. One part stayed in Magna Hungaria. - They were found by Julianus, a monk in 1235). - The other part moved to the Southern mountain of the Caucasus, while the third part moved to the West and settled in Pannonia². Dr. *Gyula László* discovered the duplicity, which had been already under discussion by Hungarian archaeologists. The Hungarian chronicles and legends recorded also two sorts of stories about the settlement. One of them says that Hungarians came from the direction of the steppe by

2 Pannonia is an ancient country bounded north and east by the Danube, conterminous westward with Noricum and upper Italy, and southward with Dalmatia and upper Moesia. Pannonia was located in the territory of present-day countries: Austria, Croatia, Hungary, Serbia, Slovenia, Slovakia and Bosnia and Herzegovina.

Today, the term Pannonia is usually used for what is called Transdanubia (Dunántúl) in Hungary and for the northern parts of former Yugoslavia which are located in the Pannonian plain.

Meotthis, close to the Caucasus; the other one says that Hungarians came from the area of the river Volga. Dr. *Gyula László* discovered this duplicity, which had been already an issue at the Hungarian archaeology. But also, the Chronicles are talking about two stories about the origins, namely one is from the steppe in the direction of Meotis, Caucasus, and the other one from the areas of the river Volga. Dr. *Gyula László* tried to deliver a solution for the duplicity by his theory of „double settlement”. The starting point of his theory is the following important statement: „we know the population of Hungary in the 11th century with high certainty. The population was mapped by *István Kniezsa*³...” Dr. *Gyula László* realised that the Hungarians of Árpád⁴ did not settled on those areas where griffin scrollers⁵ had been living before. By Dr. *Gyula László* the Árpádians avoided settling on those areas, probably because those were over populated. Therefore Hungary in the 10th century was populated by Árpádian Hungarians and griffinscrollers i.e. Late-Avarians as we can consider it based on the names of the settlements. The Late-Avarians i.e. the Onogurs, who settled down in 670, must have been Hungarians. He lists several sources to prove his theory such as the anthropological results of the archaeological findings in cemeteries. When his theory was published the audience, including scientists and other experts took it with scepticism. In the years of 1990 it reached a turning point, and the theory was developed further. Dr. *Gábor Vékony*, a historian-linguist-archaeologist and Dr. *János Makkay*, an archaeologist, but also Dr. *Kálmán Magyar*, an archaeologist opened the issue of the multiple settlements of Hungarians in the Carpathian Basin. For instance, Dr. *Makkay* says: „Hungarians were made move from their original home towards the West by several Turks streams. The first ones, who left, were the Huns. The Huns passed the mountain Urals around 375 A.D. By Dr. *Makkay*, these people were speaking old Hungarian. As the Turks streams were pushing them further to West, even under Turk leadership, they could get into the Carpathian Basin after 375 A.D. easily. Unfortunately, we cannot find any historical documentation that can prove this statement. ...” As he says, Dr. *Jenő Szűcs*, a historian has already showed evidences for that the Turk government had already reorganised peoples and nations three times by that time. Árpád and his people might have spoken Turks. They were hungarianised only after 895 in the Carpathian Basin. Here, the *magy-eri* got formed by the assimilation of the Onogurs and the Hungarians. *Stratum*⁶ were the old Hungarians at the assimilation, while the Turks, the Onogurs from 670s, and the Árpádians were the *superstratum*⁷. Dr. *Jenő Szűcs* says that they picked up the Hungarian language, although they enriched the language with Turks words, as well. Dr. *Makkay* says that Seklers⁸, who are speaking Hungarian, had been

3 Kniezsa István, linguist, Slavist (1898-1965)

4 Árpád (cca. 850-907) is the leader of the Hungarian conquer and settlement in 896. The Hungarian kings and queens are members of the Árpád dynasty/monarchy until 1308.

5 Avarians after 670 AD.

6 Stratum: „sztrátum” in Hungarian

7 Superstratum: „szupersztrátum” in Hungarian

8 Sekler: „székely” in Hungarian

living under the rule of the Avarians, i.e. Onugors since the 7th century. And they were the ones who hungarianised the Avarian, or Onugor aristocracy and leaders. They, who were speaking old Hungarian, were the ones who received the people and warriors of Árpád. ... Both groups of people believed that they were the descendants of Huns, therefore they were the people of Attila⁹. Besides the thesis of dr. *Jenő Szűcs*, we can find other proof and evidences that support this theory such as folk stories and folk music. These ones are pointing to the direction of Asian and the Eastern Turks areas.”

2. Evidences of the theory of „double settlement”

A group of historians represented by dr. *Gyula Kristó*, a historian says that „it is hard to believe that most of the Avarians who lived at the time of the Hungarian settlement ... and that Avarians took over the Slavic language in necessity...” This standpoint was objected – even by linguists. For instance, dr. *Péter Király*, a linguist raised the question of: „how did a nation with Finn-Ugric origin get a Turk-Turkish name? He thinks that „there is only one answer to this question, i.e. the late Avarian period Finn-Ugric or Ancient Hungarians had already lived in the Carpathian Basin having led by an Onugor nation.” Besides linguistic facts and evidences dr. *Pál Engel*, an academician in history, also agrees with this opinion. As he says: „The nation who spoke ancient Hungarian settled in the Carpathian Basin probably by the end of the 6th century. After 700 A.D. there is no any movements known that made nations and people to move.” According to prof. dr. *Péter Vácz*, a historian, the Árpádian Hungarians did not come to Pannonia from Bashkiria, but from the Western side of the Caspian Sea. That must be the ancient homeland of the nation of Árpád. Dr. *Géza Nagy*, an archaeologist recognised that „the Hungarian genus is much older than the settlement. It might be that they came with the Avarians; and they began to settle in the last quarter of the 7th century or earlier. Our legends were to find the truth of the origin in Seklers and their first sons.” This opinion is supported by Dr. *Csanád Bálint*, academics writing that: „we have to search the answer of the Seklers-issue in the Avarians. They must have played a very important role there.” As we have already said, the Seklers, just like the Árpádian Hungarians, kept conscious on their Hun origin. This one is also mentioned by dr. *András Róna-Tas*, a historian and dr. *Csanád Bálint*, but also others. Turkologists, such as dr. *Géza Dávid*, a historian, says that ” governing and ruling the system of the Hungarians at the time of the settlement, just like their material and spiritual civilisation did not differ much from the ones of the Turks in the steppes.” Dr. *Csanád Bálint* agrees with it by saying: „it is a fact that the culture of the Hungarians and the anthropological composition diverged from the ones in the language-family significantly. It is not a surprise. The group of the ancient Hungarians, who spoke the Finn-Ugric language, went on separate ways than other Finn-Ugric groups 2500 ago.” Such an amalgamation took place at other nations,

9 Attila, the leader of the Huns (406-453)

for instance the French, too. The French was formed by the assimilation of more nations, namely the German Franks and the ancient habitants of Celts, Gallic, Romans. We can continue the list with the culture formation of the English or the Greeks and so on. Therefore it is not strange, that the Hungarians were also formed by the assimilation of more nations through the centuries.

Archaeologists have been found more evidences that are important in relation of the “double-settlement” in the Carpathian Basin. Dr. *Attila Kis*, an archaeologist stated based on a great number of archaeological findings that „only Late Avarian and plebeian cemeteries from the 10th century can be found in the Carpathian Basin. They have not found any classical archaeological findings of the Árpádians in many places, which were ruled by them.” Dr. *László Madaras*, an archaeologist wrote that the Hungarian settlement-area were larger than the spreading area of the cemeteries in the period of the settlement time i.e. 10th century. Many researchers found the same, i.e. only cemeteries of Late Avariana and plebeians had been found, yet. This is typical for the provinces of Tolna, Baranya, and Southern-East Danube from Szekszárd to the river Drava. We can state that there is no patricians` archeological findings in this area, but also we cannot find any knights` cemeterical findings either. That is the case in the Somogy Province, too. Therefore, here we can only find Avarian and plebeian cemeteries and marks of their settlements in the 10th-12th centuries. These symptoms might explain that warriors of Árpád did not invade the Southern part of the country, although they ruled it. In the 10th century the Hungarians of the Late Avarians lived here. Accepting this explanation, it would also explain the linguistic findings. (Read the results of Dr. *Ferenc Géza Maár*, an archaeologist and Mr. *Géza Tólos*, an expert in runa-writing). By Dr. *Maár*, the name of the province Somogy has also an Avarian origin such as Somod.

The most important evidence for the symbiosis of the Avarians and Hungarians were found in Vörs-Papkert¹⁰. There we found cemeteries from the 8th-10th centuries, which were used in this period continuously according to dr. *László Költő*, an archaeologist. The archaeological findings were investigated in all aspects. That proves the symbiosis that later on turned to assimilation. Similar Avarian cemetery was found also along the road nr. 61 at Kaposvár. We know more cemeteries from the 7th – 9th centuries in the whole country. These were cemeteries of the inhabitants, the plebeians who gave Hungarian names to their settlements. The anthropological findings confirm that Avarians lived in the area still in the 10th and 11th century.

One of the evidences for the Avarians` life in this period is the blower that was found in an iron-smelter in Bodrog-Alsó-Bü. We can see the earliest Sekler rune writing carved in the blower. Dr. *Gábor Vékony*, an associate professor (ELTE Budapest, Archaeology Institute) reads the rune text as „fo/unák” or „fúnák” (in English: they would blow). This blower means that also a group of Seklers, who spoke Hungarian had lived in the Carpathian Basin since the 7th or 8th century and they had written in runes at the beginning of the 10th century. Dr. *Vékony* proved with linguistic method, that Hungarians, who spoke Finn-Ugric language

10 Vörs-Papkert: Location in Western Hungary

had lived in the Carpathian Basin in the 8th century – even for historical reasons, much earlier. The fact that the Seklers spoke the old Finn-Ugric language was proved by this blower, which has been found in Bodrog-Alsó-Bűn, recently. This writing was formulated by someone based on the Early Carpathian-Basin or Avarian writings in order to record Hungarian texts around 860. We need to add, that this was done in an educative purpose for the sake of Christianity... „Péter Pázmány¹¹ did know old Bible written in old Hungarian, which had been made after the 4th century, definitely much earlier than the 12th century, even before 896¹².

3. *Early Hungarian Christianity and the „double settlement”*

It is obvious that ancient Hungarians and certain social classes of the Árpá-dian Hungarians had relationship with Christians, especially with the Eastern, or Greek Christians in the Carpathian Basin, but also when they had been in the Caucasus. Archaeological findings prove that they had been christened at least since the Avarian age; furthermore the Avarian-Hungarian population had used Christian symbols in the Carpathian Basin. There were Christian groups among the Árpá-dians coming from the Caucasus. We can recognise a strong influence of Onugor-Turks, Iranians and Persians on the objects of the Avarians and while the Árpá-dian ones were decorated with Christian symbol system. These influences cannot be understood without presenting the scientific problems of the ancient and the settlement-age history.

Dr. Lóránt Bencze, a linguist has recently published the relevant results of his researches in the last decades. He says that „Pannonia was populated from the Roman Age until the Settlement Age. It is sure, that old-Turks tribes arrived in the Carpathian Basin together with Attila, the Hun. It is possible, that there were Ugric, Proto-Hungarians tribes among them, as well. It is also sure, that the Avarians had bishops and they had Bible and liturgies in their own native languages. It is possible, that the second Avarian-stream was Hungarian; the Avarian bishoprics, which were eliminated around 800, had Hungarian liturgies and Bible – or at least fragments of the Bible.” The Christian vocabulary - examined by dr. Bencze – seems to deliver quite a strong evidence. He writes: „... our Christian vocabulary has two basic layers. One of them is an old (the earliest) Turks, and the other one, which is almost unknown, might be Alanic. This second one is the later one, and it has Greek-, Slavic-, and Latin origin.” Dr. Pál Gerő Bozsóky, a monk – who has died recently – says „... it is obvious that the Huns met Christians during their long peregrination. In Armenian sources we found the notes of St. Gregory, the Illuminator (cca. 257-cca. 337), where he writes that many Huns had listened and learnt the evangelium. The great trans-

11 Pázmány, Péter (1570-1637), archbishop in Esztergom, Hungary. Founder of the University ELTE (former in Nagyszombat.)

12 896: the year of the officially accepted Hungarian conquest and settlement by the Árpá-dians.

lator, Saint Jerome (cca.340-cca.420) writes in his letter in 407, that many Huns had been learning to sing psalms. Other sources tells Nicetas from Remesian and Theotimus from Tom, bishops were evangelising among the nations living along the river Danube in the 5th century.” Bozsóky says also, that there were Christians among the Avarians, too. We have already said at the beginning of our lecture that nations speaking Hungarian, and being Christian had lived in the Carpathian Basin around 670, i.e. in the second or Late Avarian Age. This statement is well supported also by the linguistic results of Dr. Lóránt Bencze. It is also sure that the Onugor ancestors of the Hungarians got known with the Eastern Christianity – especially by their Armenian and Alenian neighbours- in the 6th century. The Armenian chronicles say that Quarduct and Maq, Armenian bishops were evangelising among the Onogurs along the river Meotis around 530. Saint Cyril (cca. 827-869) was on his way to the Khazar khaganate in 860-861, where he met a large group of Hungarians. 20 years later, Saint Method (died in 885), bishop and the brother of Saint Cyril met Hungarians at the low river Danube. He was a guest of the Hungarian leader in his tent. He was asked about his teaching and he was bidden in „the pray of the saint man”. There is a Greek manuscript from the 14th century in the National Library in Paris. It says that there were a „bishop of Huns” and a „bishop of Onogurs” mentioned among the bishops of Metropolita in Goth in the 8th century. Dr. Gyula Moravcsik, a historian writes that ones have been living along the river Meotis were either Onogors or Hungarians. They might have been the ones who established the Hungarian community in classic term. The bishop evangelised among them.

Few weeks ago a study was published about the religious life of the Árpá-dians. This study explains that the life-tree, which rounds the cross, was already carved on the plate cover of the flat bag (tarsoly) found in Tiszabezdéd, and which was made in Etelköz (area by the river Volga). On a belt-clip found in a Hungarian cemetery in Sobbotic, near to Kiev, we can see the face of the Lord carved in.

The very strong Iranian effect on the roots can be recognised at the imagery of the Árpád-Saint László (Ladislaus)¹³ in the Middle Age. These effects can be recognised in many motifs in our folk-ballads, such as the Ballad of Anna Molnár. There are motifs such as the most popular deer-figure or the hunting of the Princes László¹⁴ and Géza¹⁵ for the deer with a candle in its stag horn i.e. the „magic deer” of the 11th century. We believe scientific researches of the multiple lines of origin of the Hungarians can be only run and explained by considering the results of the researches of the „double settlement”. Its essence is that the Christian Avarian-Hungarian nations have been living in the Carpathian Basin since the Avarian Age.

13 Saint László (Ladislaus) (1040-1095): Hungarian king, who was canonized in 1192.

14 Prince László see Saint Ladislaus, King of Hungary between 1077-1095.

15 Prince Géza, King Géza I. king of Hungary between 1074-1077, brother of Prince László.

Summary

Today we tried to present the theory of „double, or multiple settlement”, which is very important in the aspect of the researches of the Ancient Hungarian history. Today, we can deal with this historical issue at strictly scientific level without any political restriction. No one receives deadly threatens, which happened in 1980s, for instance, when the editor of the Magvető Publisher was threatened deadly just because he wanted to publish the „Tarihi Üngürüsz”. Of course we can also raise the question that why this manuscript had to be translated by a Hungarian Turkologist, who lived in Prague. Does the issue of the Finn-Ugric relationship stand such on uncertainty that it had to be protected from the Turk-relationship by the authority on power? – asked dr. *Lóránt Bencze*. No, it does not, but here all scientific theories are important political and social issues, as well. Yes, that it is! Dr. *Csanád Bálint*, academician wrote in 1994 that he had been offered by a leader Slovakian researcher with the following: they would have given up certain theories if the Hungarians had had given up the theory of the „double settlement”. It is obvious that the Slovakian researcher realised that if this theory had found proof that can be used for political purposes. For instance, the fact of the presence of Hungarians in the Carpathian Basin since the 5th century might create a political capital, just like similar historical facts are creating ones, too, at other nations for their own fortunes. I feel that this is the reason why such a strictly scientific question became so extraordinary sensitive – although I am sure, that it is unnecessary. The point is that such highly recognised researchers: dr. *Pál Engel* and prof. dr. *Péter Váczy* historians, Dr. *Péter Király* and dr. *Lóránt Bencze* linguists and dr. *Gyula László*, dr. *János Makkay*, Dr. *Gábor Vékony* archaeologists and others put the issue of the „double or multiple settlement” and its scientific investigation on their agenda, and keep it here.

Our pioneers were dr. *Géza Nagy* and *Ármin Vámbéry*, a linguist and turkologist. *Vámbéry* wrote 100 years ago: „... the actual cores were the Ugars... however, it is absolutely sure, that Turks joined to them at the early stage.” All researchers mentioned in my lecture built their theories on this common Finn-Ugric relation, from which the Hungarians went on separate ways about 2500 years ago. The ancient Hungarians did not have any relations to the Finn-Ugric either in time or place, while they were influenced by multiple and dominant Turk-effects. The linguistic essence of this was explained by dr. *Lóránt Bencze*: „In order to have old-Turk words for parts of a body (térd=knee, kar=arm etc.) in Finn-Ugric language, it is necessary to live in symbiosis for a long time. Just take the example of the 150-year Ottoman Conquest, where during this 150 years not a single word enriched the Hungarian basic vocabulary. Not only the vocabulary for body and Christianity has an old-Turk origin, but the first layer of the political set-up, the agriculture, clothing, bureaucracy (betű=letter, ír=write, szám=number) of this rider-nomad society.”

I would summarise this as a „series of Turk-effects”. We can discuss further when, on which territory and in what did these strong Turks effect prevail. The

transmitter nations, or the ones who assimilated during a symbiosis can be defined for certain. These issues can be also a matter of a discussion, just like other scientific issues having been raised. Dr. *Gábor Vékony* sees well: „... Today we should discuss the progress of the settlement of the Hungarians in the Carpathian Basin, which has nothing to do with the series of the historical events at the end of the 9th century, rather then the „settlement of the Hungarians” itself. These questions, however, have not, or hardly been raised, unfortunately, during the discussion of the „double settlement”. Why this issue was mentioned at all, it is the merit of dr. *Gyula László*. Sharpening the question we should consider the opinion of dr. *János Makkay*. He says that „great numbers of old-Hungarians must have moved into the Carpathian Basin around 670. This can explain only the fact that the 300 thousand square meter territory with its mixed population spoke Finn Ugric – Hungarian in the 11th century uniformly. ... However, the names of locations, the earliest personal names are pointing to the Carpathian Basin... The great numbers of Hungarians speaking old Hungarian must have come to Hungary around 670-680. It was not the Árpádians, who brought the Hungarian language here by the settlement in 896. We have facts and sources that they had already lived here in the Late Avarian-Onogur Ages and before the settlement led by Árpád in 896 a Bible having translated to Hungarian already existed.” *Kyriil Constantine*, a monk mentioned in his speech in Venice in 867 that the Avarians, the Turks (i.e. Hungarians), the Khazars and the Alans had been praising the Lord in their native languages. *Péter Pázmány* had still read such an ancient Bible, which was translated from Greek to old Hungarian before 896. The blower with Sekler-Hungarian runes found in Bodrog-Alsó-Bű is dated also back to the years before the settlement of Árpádians. My opinion about the „double or multiple settlement” of the Hungarians is that they with a certain Turk leadership might have entered the Carpathian Basin in more steps. This settlement-process might have begun at the end of the 4th century with the Hungarians having spoken Finn Ugor basic language, who were drifted by the Hun-movement. Later this process had a progress at the Avarian Age, and finished by the Árpádian-settlement in 895-896, which is officially accepted. The main issue of these entering and settling is that whenever it happened, always the Hungarian majority had assimilated the foreign ones, but mainly Turk-origin nations in themselves, in general. This is what we can also see in the case of the leader class of Árpádians. These issues must be considered at the „official” scientific researches, as well. These results should be known by the common public, especially through the education of students. They might need it very much.

Thank you for your presence and your attention.